

Postbus 242
2130 AE Hoofddorp
T (088) 496 04 21
E info@cea.nl
I www.cea.nl

Datum binnenkomst : 13 februari 2025 Referentie : 25/ICEA/02960 Telefoon : (088) 496 04 21
Bijlage(n) : Behandelaar : Coen Bongers E-mail : info@cea.nl

Onderwerp Reactie NHL Stenden en Hanzehogeschool - Consultatieformulier
uitgangspunten raamwerk

Let op

Het ingevulde consultatieformulier op pagina 9 t/m 29 bestaat uit vijf onderdelen. Ieder onderdeel verwijst naar de relevante paragraaf van [het consultatiedocument](#) en bevat de bijbehorende doelstellingen, uitgangspunten, consultatievragen en antwoordvelden. Houd hier rekening mee bij het lezen van deze reactie.

Aan Commissie Eindtermen Accountantsopleiding
t.a.v. mevr. Mr. H.G.M. van Oldeniel
Postbus 242
2130 AE Hoofddorp

Leeuwarden / Groningen, 13 februari 2025

Betreft: **Oplegger bij Reactie consultatie Raamwerk CEA Eindtermen 2025**

Geachte mevrouw van Oldeniel

De directies van de accountantsopleidingen van NHL Stenden en Hanze Hogeschool hebben met belangstelling kennis genomen van uw uitnodiging om door middel van het beantwoorden van de vragen in het consultatieformulier een individuele schriftelijke bijdrage te leveren aan het consultatieproces ten behoeve van de door u voorgenomen herziening van de eindtermen, zoals opgenomen in uw consultatiedocument 'Ruimte voor verandering'; uitgangspunten raamwerk voor de herziening van de eindtermen.

Wij maken graag gebruik van deze uitnodiging. Naast de antwoorden op de door CEA gestelde consultatievragen, wil het team en managementteam van de opleiding Accountancy van NHL Stenden, in samenwerking met de Hanze Hogeschool verzorgde post-hbo-opleiding een aantal zienswijzen onder de aandacht brengen. De opmerkingen hebben betrekking op fundamentele keuzes in het speelveld rondom de Uitgangspunten Raamwerk CEA (december 2024).

Wij gaan er in onze notitie van uit dat wij opnieuw met u in overleg gaan op het moment dat het herijkte beroepsprofiel door de ledenvergadering van de NBA is aangenomen en de eindtermen daarop zullen worden afgestemd.

Deze notitie is als volgt opgebouwd:

1. Inleiding
2. Onderwijsvisie:
 - a. Wet Leeruitkomsten
 - b. Concentrisch werken
3. Structuur
4. Leeruitkomsten
5. Leeromgeving
6. Toetsing
7. Instroom en doorstroom
8. Eigenaarschap, regie en toezicht

Inleiding

Het belang om tot een herziening van de eindtermen te komen is zonder meer evident. Wij juichen toe dat het Raamwerk CEA beperkt wordt tot de leeruitkomsten zelf en dat de opleidingen verantwoordelijk zijn voor de vertaling hiervan in onderwijsprogramma's en programma's van toetsing.

Mede gezien de behoefte aan instroom in het beroep is het van belang de opleiding studeerbaar, aantrekkelijk en toekomstbestendig te houden en daarmee goed opgeleide en bekwame professionals werkzaam te hebben op de accountantskantoren.

Met onze opmerkingen in onze notitie willen wij daar graag een bijdrage aan leveren.

1. Onderwijsvisie

De wet op de leeruitkomsten die per 1 januari 2025 in werking is, is bij uitstek geschikt voor het duale karakter van de accountantsopleiding. Deze wet gaat uit van eenheden van leeruitkomsten in plaats van kwantitatieve normen van studielast, studieduur en ECTS.

a. Wet leeruitkomsten

De normering in termen van studielast of ECTS moet naar ons inzicht niet in absolute getallen worden uitgedrukt, maar hoogstens met een bandbreedte. Het koppelen van ECTS aan leeruitkomsten is een actie binnen het ontwikkelen van een programma van onderwijs en toetsing. In termen van de Wet Leeruitkomsten (per 1 januari 2025 in werking) is dan sprake van eenheden van leeruitkomsten. De verantwoordelijkheid hiervoor ligt bij de opleidingen (uitvoeringsregels NVAO 2024). Dit heeft consequenties voor de reikwijdte van de toezichthoudende rol van de CEA: het resultaat telt. Niet de weg daarnaartoe.

b. Concentrisch werken

Concentrisch werken weet noodzakelijke opbouw in complexiteit te bewerkstelligen. Concentrisch werken betekent dat de leerinhoud gedurende de opleiding enkele keren aan de orde komt. Op elk niveau wordt de leerinhoud iets complexer en wordt de leerinhoud uitgebreid. Dit levert herhaling op, waarbij de nadruk ligt op het realiseren van kwalitatieve normen op een steeds hoger niveau. Kwantitatieve normen zijn in deze opzet niet nodig, zodat studielast en studieduur niet hoeven te worden beschreven en vastgelegd.

Een mogelijkheid is om binnen het bouwwerk van opleidingen (waarin eventueel op termijn wijzigingen zouden kunnen komen) een bandbreedte in aantal studiepunten (ECTS) aan te geven voor de leeruitkomsten op de diverse beheersingsniveaus. Dit kan sturend werken op de mate van overeenkomst van de curricula van de verschillende aanbieders. Als dit niet wenselijk is, dan volstaat een algemene opmerking dat de aanbieders zelf een aantal studiepunten moeten toekennen aan de diverse leeruitkomsten. De Wet Leeruitkomsten in het Hoger Onderwijs (per 1 januari 2025 in werking) spreekt op dit punt over 'eenheden van leeruitkomsten'. Daaraan worden studiepunten direct toegekend, maar wel op het niveau van de opleiding (dus de aanbieder).

Hoe dit uitwerkt bij integratie van theorie en praktijk, zullen wij daar behandelen.

2. Structuur

Belemmerend voor een inzichtelijk totaalprofiel voor Accountancy is de complexiteit van de wetgeving en het grote aantal stakeholders die allen van invloed zijn op het beroeps- en opleidingsprofiel. Samenwerking en afstemming is essentieel om te komen tot een helder en alomvattend opleidingsprofiel. Een mooie uiting hiervan is het door de landelijke examencommissie georganiseerde geïntegreerde slotexamen waarin alle disciplines samenkomen en zijn verwerkt.

Bouw een heldere structuur: Het Raamwerk CEA heeft betrekking op meerdere opleidingen. De termen 'theoretische opleiding' en 'Praktijkopleiding' zoals in het Raamwerk gepresenteerd zijn niet meer van deze tijd en verhouden zich niet tot het in het Raamwerk geformuleerde uitgangspunt van integratie van theorie en praktijk. Hedendaagse onderwijsconcepten ondersteunen de integratie van theorie en praktijk vanuit onderwijskundig perspectief, leerpsychologie en motivatietheorieën.

Wij pleiten voor een nauwere aansluiting bij het Nederlandse en Europese stelsel van Hoger Onderwijs. Daarin zijn de volgende elementen belangrijk:

1. Een algemeen geaccepteerde indeling van kwalificatieniveaus. Hiervoor zijn de volgende referentiekaders beschikbaar: EQF, NLQF en Dublin Descriptoren.
2. De Bachelor (EQF6) - Master (EQF 7) -structuur. Eventueel aan te vullen met Ad (EQF 5). Dit versterkt de positie en accreditatie van de huidige post-initiële opleidingen. Het vraagt wel om een gemeenschappelijke aanvraag en ontwikkeling van HBO- en WO-masteropleidingen (macrodoelmatigheid (CDHO) en toets nieuwe opleiding (NVAO)).

Breid het toezicht van de NVAO uit tot de post-initiële fase en laat CEA daar op steunen. Toezicht door NVAO impliceert dat er ook bij de AA- opleiding sprake moet zijn van een master, omdat NVAO geen post HBO onderwijs accrediteert.

Overweeg daarom het post HBO traject bij de oriëntatie Accountancy te vervangen door een HBO masteropleiding. Die doet ook voor de accountant-adviseur meer recht aan datgene dat nu door studenten wordt geleerd en opgeleverd in de opleiding en past in de BaMa structuur. (HBO master onbekostigd, danwel bekostigd).

3. Leeruitkomsten

De voorgestelde beschrijving van het Raamwerk CEA leidt tot een geïsoleerde beschrijving van leeruitkomsten, niet ingebed in een breed profiel, en ook niet ingebed in een beroepsprofiel.

Het opleidingsmodel moet afgestudeerden in staat stellen om het totale reilen en zeilen en de structuur van de onderneming te overzien. De leeruitkomsten moeten aansluiten bij de kennis, kunde, analytische en communicatieve vaardigheden van denk- en werkkader die passen bij de professional.

Het onderbrengen van leeruitkomsten in thema's kan belemmerend werken voor de flexibiliteit van de opleidingen. Dit raakt de responsiviteit van de curricula: het soepel kunnen inspelen op toekomstige ontwikkelingen. Ook voor het proces van valideren en

vrijstellen heeft een ordening in thema's mogelijk nadelig. Eén en ander is wel afhankelijk van de keuzes die gemaakt worden in de wijze van normeren in tijd of studiepunten. Een belemmering bij de themagerichte benadering is de o.b.v. EU wet- en regelgeving nog van toepassing zijnde vakgerichte benadering. De koppeling van deze thema's met de vakgebieden moet inzichtelijk zijn, waardoor het geheel bewerkelijk en complex wordt en het alleszins zeker is de motivatie van de studenten hierdoor wordt verhoogd en de beoogde vergroting van de betekenis aan het werk in de praktijk wordt gerealiseerd.

Het voorstel om te werken met thematisch geordende leeruitkomsten is daarom alleen zinvol als samengewerkt wordt met de relevante andere partners, namelijk de NBA, de RPO en het AC-scholenoverleg en eventueel een vertegenwoordiging van de universiteiten.

Laat daarom de hogescholen en universiteiten de leeruitkomsten opstellen, maak hen eigenaar van de leeruitkomsten, zodat zij daar indien gewenst ook mutaties in kunnen doorvoeren en houd als CEA toezicht op de kwaliteit en consistentie van de samenhang.

Betrek de hogescholen en universiteiten en huidige stagebureaus daarom bij de ontwikkeling van leeruitkomsten, gezien de brede kennis binnen deze bureaus over in de praktijk te behalen competenties. Breng de leeruitkomsten vanuit CEA expliciet in verband met (reeds geformuleerde of nog te formuleren) leeruitkomsten vanuit de leden van het AC-scholenoverleg en in een later stadium met veranderingen in het Beroepsprofiel vanuit de NBA

De CEA eindtermen kunnen gepositioneerd worden als Body of Knowledge and Skills (BoKS). In landelijke profielen van andere opleidingen wordt de BoKS naast (of geïntegreerd in) brede leeruitkomsten geplaatst die betrekking hebben op bachelor of mastercompetenties. Het geheel van leeruitkomsten wordt ingebed in een beroepsprofiel. Wij pleiten voor het realiseren van één gezamenlijk beroeps- en opleidingsprofiel waarin de verschillende partijen hun eigen inbreng kunnen hebben. Dat vergroot de kans op een consistent en duurzaam profiel.

De leeruitkomsten van CEA doen een beroep op conceptuele vorming. Dit betekent een nadruk op kennis. Bij kennis kan een taxonomie gebruikt worden om de diepgang van die kennis aan te duiden. Bovendien is het belangrijk om de CEA-leeruitkomsten in verband te brengen met leeruitkomsten die vanuit de opleidingssector (HBO/WO) aangedragen worden. In dit geheel zou kennis, toepassing ervan (of nog hogere taxonmieniveaus) gepositioneerd moeten worden, zoals nu beschreven in het geïntegreerd slotexamen. Tenslotte is het belangrijk om vanuit het principe 'integratie van theorie en praktijk' de totale set van leeruitkomsten op waarde te schatten.

4. Leeromgeving, integratie van theorie en praktijk

Het uitgangspunt 'integratie van theorie en praktijk' vraagt om een kanteling van de normering van ECT's naar leeruitkomsten waaraan zowel op de opleiding als in de praktijk kan worden gewerkt door de student. Het totale aantal studiepunten (of studiebelastinguren) wordt dus niet verdeeld over theorie en praktijk, maar over de

leeruitkomsten. Aan die leeruitkomsten wordt concentrisch gewerkt in zowel de initiële als in de post-initiële fase.

Zoals uitgelegd bij Concentrisch werken is er derhalve geen normering voor studielast per vakgebied nodig.

Het verdient de voorkeur om voor het gehele stelsel van opleidingen en de bijbehorende set van leeruitkomsten te werken met heldere niveaubeschrijvingen. Hiervoor zijn verschillende uitwerkingen beschikbaar. Dit helpt om het inhoudelijk beoordelingskader op de verschillende niveaus strak neer te zetten en 'opleidingskolom' consistent te maken door de leeruitkomsten op de diverse beheersingsniveaus te vertalen in passende indicatoren (of beoordelingscriteria) en bijpassende complexiteit van beroepsproducten

Het onderscheid tussen theoretische opleidingen en praktijkopleidingen is daarin niet relevant. Ook toelatingseisen voor de praktijkopleiding zijn in dat kader dus niet relevant.

Veel vakken zijn complementair aan elkaar en gaat het meer om vorming ten aanzien van de Professioneel kritische instelling die je wilt bereiken dan om het vakgebied op zichzelf. Hier verplichte studieduur aan koppelen werkt belemmerend.

De thema's in de bachelor kunnen naadloos aansluiten op de thema's in de Post Bachelor, dit zijn geen dubbelingen, maar het belang van herhalen en toename in complexiteit (concentrisch onderwijs). In alle thema's is aandacht voor professionele gedragingen, zoals Ethiek, Onderzoekend vermogen, Ondernemend, Reflecterend, Lerend, Communicatieve vaardigheden, Maatschappelijke rol.

Wanneer je de praktijk aan de theorie koppelt is een studieduur van 3 jaar voorgeschreven. De praktijk duurt immers 3 jaar. Binnen deze 3 jaar moeten de kwalitatieve eindtermen kunnen worden afgerond. Een studieduur of normen ten aanzien van de post initiële fase is daarom niet noodzakelijk of wenselijk. Dit is prima in kwalitatieve normen vorm te geven. Formuleer mede aan de hand van de in het competentie- en beroepsprofiel genoemde rollen, leeruitkomsten op zowel het eindniveau als op beheersingsniveaus voor AD en bachelor (en master). De beheersingsniveaus moeten helder worden neergezet en aansluiten bij bestaande kaders (EQF, Dublin Descriptoren en eventueel hierbinnen het ZelCom-model). Hierdoor moeten studenten concentrisch werken aan leeruitkomsten in de vorm van beroepsproducten. Het betreft hier zowel vaktechnische leeruitkomsten als vaardigheden (een heldere set van leeruitkomsten), waaraan geïntegreerd wordt gewerkt. Hierdoor worden de praktijkopdrachten ook in het theoretisch onderwijs belangrijker en is er een belangrijkere rol weggelegd voor de kantoren.

Gezien de wens theorie en praktijk te integreren is het van belang de leeromgeving al tijdens de bachelorfase in toenemende mate te verplaatsen naar de praktijk, dus de student/trainee te laten werken aan beroepsproducten voor cliënten van accountantskantoren en dit simultaan vanuit het accountantskantoor en de opleiding te begeleiden. Reeds bestaande stages op MBO en bachelorfase HBO kunnen worden aangevuld met meer praktijkgerichte opdrachten in eerdere fasen van de bacheloropleiding.

Deze denkwijze biedt wellicht kansen voor stagebureaus om in gesprek te gaan met hogescholen en universiteiten om ook al in de bachelorfase (en bij universiteiten ook de masterfase) theorie en praktijk te combineren, zodat de kantoren in een eerder stadium de studenten een werkplek kunnen aanbieden. Daarbij kunnen tevens al tijdens de bachelorfase persoonlijke ontwikkelingsplannen worden opgesteld en goede werkafspraken worden gemaakt tussen de kantoren en de onderwijsinstellingen.

5. Toetsing

Voer bij zowel het bekostigd als onbekostigd bachelor, master en post-initieel onderwijs programmatisch toetsen in. Als het onderwijs in toenemende mate praktijkgericht wordt ingericht kan programmatisch toetsen mogelijk een bijdrage leveren aan het toetsprogramma. Een heldere set leeruitkomsten biedt een goede basis voor een inhoudelijk beoordelingskader en het valideren van eerder verworven kwalificaties. Dit kan nog versterkt worden door de leeruitkomsten op meerdere niveaus te formuleren, zodat doorgaande leerlijnen zichtbaar kunnen worden gemaakt. Dit vraagt ook om een heldere indeling van de opleidingskolom, waarin het European Qualification Framework leidend is (EQF5 = Ad, EQF 6 = Bachelor, EQF 7 = Master). Dit levert datapunten op, die voor een niet onbelangrijk deel in de praktijk kunnen worden gerealiseerd, waardoor een grotere en belangrijker rol voor de kantoren ontstaat en de trainees mogelijk de relatie tussen de opleiding en de uitvoering van de werkzaamheden beter herkennen, zich daardoor beter en sneller kunnen ontwikkelen. Hierdoor kan de voortijdige uitstroom van trainees mogelijk worden afgeremd.

6. Instroom en doorstroom

Instroom mogelijkheden naar de post initiële opleiding wordt door het loslaten van studieduur en studielast een heel stuk makkelijker. Het wordt eenvoudiger van studenten om vooraf getoetst te worden op noodzakelijke start kennis naar de post initiële fase. Hierdoor wordt de toegang voor studenten met een andere dan een accountancyopleiding vereenvoudigd.

Aansluiten op raamwerk dat gangbaar is in het hoger onderwijs is daarbij behulpzaam. De huidige verschillen tussen de accountantsopleiding en andere opleidingen binnen het domein Finance werken belemmerend. Ook ten aanzien van beoordelen leemtes bij andere instroom.

Een helder instroomprofiel in de post initiële fase dat is opgesteld aan de hand van makkelijk identificeerbare competenties is zeer behulpzaam bij de gewenste brede instroom.

7. Eigenaarschap, regie en toezicht

Voorkom dat de opleiding onwerkbaar wordt voor onderwijsinstellingen en stagebureaus door eisen vanuit zowel een toezichthoudend en certificerend ZBO als eisen vanuit de hogescholen en universiteiten en maak daarom heldere keuzes over waar de regie van de opleiding moet komen te liggen.

Leg het eigenaarschap en de regie over de geïntegreerde beroepsopleiding neer bij één partij, de universiteiten en hogescholen, zodat zij gezamenlijk werkafspraken kunnen maken

met elkaar en met andere aanbieders van onderwijsonderdelen over het aanbieden van theorie ten dienste van de uitvoering van de opdrachten. Er is daarbij geen rol voor CEA voor het formuleren van toelatingseisen.

In de huidige geïntegreerde praktijkopleiding wordt toezicht gehouden door de CEA op de theoretische opleiding en door de RPO op de praktijkopleiding. Een geïntegreerde opleiding vereist ook geïntegreerd toezicht. Wij adviseren daarom het toezicht op de geïntegreerde opleiding bij één partij onder te brengen. Zoals eerder aangegeven zou dat naar ons idee de NVAO, kunnen zijn, waar de CEA vanuit haar toezichtsrol op kan steunen.

Ten slotte

Wij gaan er van uit met deze notitie een bijdrage te hebben geleverd aan de door u gevraagde consultatie en zijn graag bereid hierover nader met u van gedachten te wisselen.

Met vriendelijke groet,

Dirk van der Bij en Kitty Kauw, mede namens directies opleidingen accountancy NHL Stenden en Hanzehogeschool

Datum	: 12 december 2024	Referentie	: 24/MCEA/01715	Telefoon	: (088) 496 04 21
Bijlage(n)	:	Behandelaar	: Coen Bongers	E-mail	: info@cea.nl
Onderwerp	: CEA consultatieformulier uitgangspunten raamwerk december 2024				

Reactie NHL Stenden en Hanze Hogeschool op CEA consultatieformulier

Onderdeel 1 van 5	
Paragraaf 3.1	Eindtermen op basis van leeruitkomsten
Doelstellingen	<p>A. Eindtermen die zodanig van opzet en inhoud zijn dat ze:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. toekomstbestendig zijn; 4. opleidingen de ruimte geven voor het ontwikkelen van het curriculum en innovaties in onderwijs- en toetsvormen.
Uitgangspunt	<p>Het nieuwe raamwerk beschrijft de eindtermen op basis van leeruitkomsten met op strategisch niveau kaders voor het onderwijs- en toetsprogramma. Onderwijsinstellingen en RPO zijn aansluitend verantwoordelijk voor het opleidings- en toetsprogramma dat wil zeggen het ontwerp van leer- en lesdoelen en de onderwijs- en toetsvormen.</p>
Consultatievragen	<ol style="list-style-type: none"> 1. Welke kansen ziet u (bij het ontwerpen en invullen van het opleidings- en toetsprogramma) wanneer CEA de eindtermen beschrijft op basis van leeruitkomsten? 2. Welke belemmeringen ziet u (om dit te realiseren)?
Vanuit welk perspectief	<p>Post-Bacheloropleiding met oriëntatie 'Accountancy-MKB'</p>

Onderdeel 1 van 5

Paragraaf 3.1

Eindtermen op basis van leeruitkomsten

beantwoordt u de vragen? (student, werkveld, opleiding)

Antwoorden

Kansen

1. Laat de hogescholen en universiteiten de leeruitkomsten opstellen (gezien de brede kennis binnen deze bureaus over in de praktijk te behalen competenties), maak hen eigenaar van de leeruitkomsten, zodat zij daar indien gewenst ook mutaties in kunnen doorvoeren en houd als CEA toezicht op de kwaliteit en consistentie van de samenhang.
2. Minder leeruitkomsten, de leeruitkomsten moeten zich met name richten op het conceptioneel en analytisch denken. Door minder leeruitkomsten worden toetsen compacter en meer conceptioneel. De opleiding wordt minder breed, meer verdieping en daardoor studeerbaarder.
3. Voer bij zowel het bekostigd als onbekostigd bachelor, master en post-intieel onderwijs programmatisch toetsen in. Als het onderwijs in toenemende mate praktijkgericht wordt ingericht kan programmatisch toetsen mogelijk een bijdrage leveren aan het toetsprogramma. Een heldere set leeruitkomsten biedt een goede basis voor een inhoudelijk beoordelingskader en het valideren van eerder verworven kwalificaties. Dit kan nog versterkt worden door de leeruitkomsten op meerdere niveaus te formuleren, zodat doorgaande leerlijnen zichtbaar kunnen worden gemaakt.

Belemmeringen / Aandachtspunten

1. Het werkgebied van de accountant is omvangrijk, hierdoor moeten er keuzes gemaakt worden in het aantal gebieden dat de startbekwame accountant moet beheersen. Zie hiervoor ook punt 2 bij de kansen.

2. Overweeg het post HBO traject bij de oriëntatie Accountancy te vervangen door een HBO masteropleiding. Die doet ook voor de accountant-adviseur meer recht aan datgene dat nu door studenten wordt geleerd en opgeleverd in de opleiding en past in de BaMa structuur. (Onze voorkeur gaat uit naar een onbekostigde HBO master). Er moet daarbij voor worden gewaakt dat de HBO-master niet een zodanige verzwaring van de opleiding is, dat deze onaantrekkelijk of mogelijk onhaalbaar wordt voor een groep studenten / trainees die in de huidige situatie wel zou kiezen voor de post HBO opleiding.
3. Breidt het toezicht van de NVAO uit tot de post-initiële fase en laat CEA daar op steunen. Toezicht door NVAO impliceert dat er ook bij de AA- opleiding sprake moet zijn van een master, omdat NVAO geen post HBO onderwijs accrediteert.
4. Kleine opleidingen hebben minder te besteden ten aanzien van innovaties en ontwikkelingen. Samenwerkingsverbanden (op Hogeschoolniveau, maar ook overstijgend op projectbasis voor de ontwikkeling van curriculum en innovaties in onderwijs- en toetsvormen) blijven derhalve noodzakelijk om toekomstbestendig te kunnen blijven aanbieden.
5. De uitstroom vanuit HBO naar de universiteiten voor de RA opleiding zorgt voor een dubbeling van te behalen competenties. CEA kan stimuleren dat ACS en PWA permanent met elkaar en met de stagebureaus overleggen om de studieroute zodanig aan te passen dat de dubbelingen worden vemedend.

Onderdeel 2 van 5

Paragraaf 3.2

Themagericht raamwerk

Doelstellingen	A. Eindtermen die zodanig van opzet en inhoud zijn dat ze: <ol style="list-style-type: none">2. conceptuele vorming stimuleren (en het 'stapelen' van onderwerpen voorkomen);3. aansluiten op de diverse werkpraktijk;4. opleidingen de ruimte geven voor het ontwikkelen van het curriculum en innovaties in onderwijs- en toetsvormen.
Uitgangspunt	Het nieuwe onderwijsraamwerk beschrijft de eindtermen themagericht.
Consultatievragen	<ol style="list-style-type: none">1. Welke kansen ziet u als het gaat om een thematische insteek?2. Welke belemmeringen ziet u als het gaat om een thematische insteek?3. Voor welke (max 6) thema's zou u kiezen voor de oriëntatie Assurance en/of Accountancy-MKB?
Vanuit welk perspectief beantwoordt u de vragen? (student, werkveld, opleiding)	Post-Bacheloropleiding met oriëntatie 'Accountancy-MKB'
Antwoorden	<p>Kansen</p> <ol style="list-style-type: none">1. Meer focus op diepgang, de nadruk op thema's moedigt studenten aan om kernconcepten te doorgronden in plaats van zich te richten op kennis van afzonderlijke vakgebieden.2. Meer ruimte voor innovatieruimte voor opleidingen binnen praktijkgerichte thema's.3. Ruimte bieden voor probleemgestuurd onderwijs, waarbij jong afgestudeerde accountants worden betrokken in het onderwijs. Voordelen: werkt motivatie verhogend, kennis blijft hangen, bevordert effectief communiceren. En vergroting van conceptueel begrip bij

studenten; overzicht over de te leren stof

4. Kans op interdisciplinair werken
5. Kans om kennis op te doen door opdrachten op een accountantskantoor uit te voeren. Hiermee wordt direct de integratie tussen theorie en praktijk vergroot. (wordt al gedaan in de post bachelor)
6. Als HBO en universiteit de zelfde thema's gebruiken bevordert dat de doorstroom.

Belemmeringen / Aandachtspunten

1. Het onderbrengen van leeruitkomsten in thema's kan belemmerend werken voor de flexibiliteit van de opleidingen. Dit raakt de responsiviteit van de curricula: het soepel kunnen inspelen op toekomstige ontwikkelingen. Ook voor het proces van valideren en vrijstellen heeft een ordening in thema's mogelijk nadelen. Eén en ander is wel afhankelijk van de keuzes die gemaakt worden in de wijze van normeren in tijd of studiepunten.

De thema's in de bachelor kunnen naadloos aansluiten op de thema's in de Post Bachelor, dit zijn geen dubbelingen, maar het belang van herhalen en toename in complexiteit (concentrisch onderwijs).

In alle thema's is aandacht voor professionele gedragingen, zoals Ethiek, Onderzoekend vermogen, Ondernemend, Reflecterend, Lerend, Communicatieve vaardigheden, Maatschappelijke rol

Thema's Accountancy

1. Bedrijfsverkenning en acceptatie van cliënten en opdrachten, met aandacht voor NVKS, VGBA, ViO en NOCLAR
2. Risico-inschatting en opvolging van risico's (incl fraude), met aandacht voor corporate governance, gericht op advisering

Onderdeel 2 van 5

Paragraaf 3.2

Themagericht raamwerk

	<p>geautomatiseerde omgeving t.b.v. verbetering bedrijfsvoering (ICAIS)</p> <ol style="list-style-type: none">3. Planning, uitvoering en evaluatie van samenstellingsopdrachten op basis van risicogericht samenstellen (Financial accounting en boekhouden)4. Bedrijfseconomische advisering, met als uitgangspunt strategische analyse met in ieder geval aandacht voor duurzaamheid5. Bijzondere assuranceopdrachten (Audit & Assurance) met aandacht voor duurzaamheid6. Fiscale (advies)dienstverlening
--	---

Onderdeel 3 van 5

Paragraaf 3.3

Theorie en praktijk geïntegreerd in de eindtermen

Doelstellingen	<p>A. Eindtermen die zodanig van opzet en inhoud zijn dat ze:</p> <ol style="list-style-type: none">3. aansluiten op de diverse werkpraktijk. <p>B. Eindtermen die de vormgeving van de accountantsopleiding zodanig stimuleren dat:</p> <ol style="list-style-type: none">1. het leereffect voor studenten optimaal is;2. dubbelingen voorkomen worden;3. de administratieve last voor studenten verlaagd wordt;4. de professionele ontwikkeling tot startbekwame accountant in een actieve leercultuur plaatsvindt.
Uitgangspunt	CEA wil de integratie van theorie en praktijk zoveel mogelijk stimuleren door de eindtermen geïntegreerd te beschrijven en in het raamwerk geen onderscheid te maken in eindtermen voor theorie en praktijk.
Consultatievragen	<ol style="list-style-type: none">1. Hoe kijkt u aan tegen de integratie van de eindtermen van theorie en praktijk?2. Welke kansen ziet u daarin voor studenten, het onderwijs- en/of het werkveld?3. Welke belemmeringen ziet u?
Vanuit welk perspectief beantwoordt u de vragen? (student, werkveld, opleiding)	Post-Bacheloropleiding met oriëntatie 'Accountancy-MKB'
Antwoorden	<p>Zienswijze</p> <ol style="list-style-type: none">1. In de post bachelor is het al zo dat theorie en praktijk geïntegreerd wordt. De beroepsopdrachten worden bij eigen klanten uitgevoerd. Uren die hieraan besteed worden kunnen verantwoord worden in het portfolio. De administratieve last zit in het probleem dat de leeruitkomsten bij de theoretische opleiding en de praktijkopleiding niet naadloos aansluiten, waardoor altijd nog iets met de 'gap' gedaan moet worden. Dit levert een onnodige inspanningslast op. Wanneer er 1 set aan leeruitkomsten is die ook onder 1 instituut

(hogeschool) wordt bewaakt, kan een mooi programma worden ingevuld. Er moet dus blijven worden doorontwikkeld om dubbelingen uit theorie/praktijk te halen en zo tot integratie te komen.

2. Docenten zijn BKE geschoold en in staat om portfolio's te beoordelen. Praktijkbegeleiders zijn prima in staat de studenten te begeleiden, maar zijn in het algemeen niet BKE geschoold. Het is van belang dat in het kader van integratie van theorie en praktijk de praktijkportfolio's worden beoordeeld door BKE geschoolde medewerkers.

Feedback vanuit docenten en studenten op organisatorische integratie theorie en praktijk

1. Spreidingslast studiebelasting is evenredig verdeeld. Het laatste jaar is wel een uitdaging.
2. De studenten zitten niet alleen samen bij de theoretische opleiding, maar ook bij de intervisies en trainingen van de praktijkopleiding, hierdoor hebben zij veel steun aan elkaar.
3. Studenten die eerst theorie en daarna praktijk doen geven aan dat de theorie wegzakt in verloop van het proces.

Kansen

1. Combineer ook al in de bachelorfase theorie en praktijk, zodat de kantoren in een eerder stadium de studenten een werkplek kunnen aanbieden. Stages en afstudeeronderzoeken hierbij zodanig inrichten op de (praktijk)leeruitkomsten, dat deze gebruikt kunnen worden als relevante werkervaring voor het realiseren van uren en leeruitkomsten in het kader van de praktijkopleiding / geïntegreerde opleiding.
2. Daarbij kunnen tevens al tijdens de bachelorfase persoonlijke ontwikkelingsplannen worden opgesteld en goede werkafspraken worden gemaakt tussen de kantoren en de onderwijsinstellingen.

3. Zowel bij de hogescholen als de universiteiten vragen de studenten om meer praktijk in de opleiding. De in de praktijkopleiding gangbare vaardigheidstrainingen kunnen dan zowel in de bachelor als in de post initiële fase worden geïntegreerd in de theoretische opleiding en gekoppeld aan de beroepsproducten.
4. Laat de op de kantoren gebruikte loopbaanmodellen en HRM performance tools aansluiten op op de totale set van leeruitkomsten voor de sector Accountancy op de diverse beheersingsniveaus . In deze modellen wordt immers ook aandacht besteed aan de persoonlijke vorming en de maatschappelijke rol van de accountant.
5. Versterk op de kantoren de positie van de praktijkbegeleiders en borg bij voorkeur hun taakuitoefening in het HRM-systeem van de kantoren en zorg ervoor dat zowel de trainees als de begeleiders voldoende tijd en aandacht krijgen voor de opleiding en begeleiding van de trainees.

Belemmeringen / Aandachtspunten

1. Ontstaan regionale verschillen in post initiële opleidingen door verschillende afspraken tussen praktijkopleiders en theoretische opleiders.
2. Uitdagingen bij tussentijdse overstappen naar opleidingen bij afwijkende afspraken.

Onderdeel 4 van 5

Paragraaf 3.4

Normering van de eindtermen

Doelstellingen	<p>A. Eindtermen die zodanig zijn van opzet en inhoud dat ze:</p> <ol style="list-style-type: none">4. opleidingen de ruimte geven voor het ontwikkelen van het curriculum en innovaties in onderwijs- en toetsvormen. <p>B. Eindtermen die de vormgeving van de accountantsopleiding zodanig stimuleren dat:</p> <ol style="list-style-type: none">3. de administratieve last voor studenten verlaagd wordt. <p>C. Eindtermen die qua normering zodanig ingestoken zijn dat:</p> <ol style="list-style-type: none">1. brede en diverse instroom (in de postinitiële fase) wordt gefaciliteerd;2. er aandacht is voor doorstroom, inclusief 'herintreders' qua studie.
Uitgangspunt	<p>In het nieuwe raamwerk wordt de ECTS-norm per vakgebied losgelaten. Het beheersingsniveau omschrijft de kwalificaties bij afronding van de accountantsopleiding. Dit geeft de mate van complexiteit en zelfstandigheid aan waarop iemand de vereiste competenties moet behalen. De kwalificaties sluiten aan op het European Qualifications Framework (EQF) zoals dat in EU verband is opgesteld. Ook stelt CEA de eisen waaraan een student moet voldoen om de praktijkopleiding te mogen beginnen conform EQF. Voor de normen van de studielast en studieduur overweegt CEA verschillende mogelijkheden. Deze verschillen in hoeverre CEA opleidingen ruimte biedt om het opleidings- en toetsprogramma in te vullen en een beroep doet op de verantwoordelijkheid van de opleidingen om de kwaliteitsnorm te handhaven. In haar toezichtsrol beoordeelt CEA in hoeverre opleidingen de eindtermen realiseren en vaststellen dat een student deze heeft behaald.</p>
Consultatievragen	<ol style="list-style-type: none">1. Op welk niveau horen kwantitatieve en/of kwalitatieve normen thuis in de eindtermen? Bijvoorbeeld op themaniveau, op initieel- en/of eindniveau? En maakt u daarin onderscheid als het gaat om type normering (studielast, studieduur, beheersingsniveau)?

Onderdeel 4 van 5

Paragraaf 3.4

Normering van de eindtermen

	<ol style="list-style-type: none">2. Acht u het noodzakelijk om normen op te nemen in de eindtermen voor studielast en studieduur? Wat zijn uw voornaamste overwegingen hierbij?3. Welke kansen of belemmeringen ziet u bij de mogelijkheden (zie hieronder) die CEA moet meenemen in haar overweging?
Vanuit welk perspectief beantwoordt u de vragen? (student, werkveld, opleiding)	Post-Bacheloropleiding met oriëntatie 'Accountancy-MKB'
Antwoord	<p>Op de vraag op welk niveau de normen thuishoren in de eindtermen, moet ons inziens het antwoord zijn: Concentrisch werken.</p> <p>Concentrisch werken weet noodzakelijke opbouw in complexiteit te bewerkstelligen. Concentrisch werken betekent dat de leerinhoud gedurende de opleiding enkele keren aan de orde komt. Op elk niveau wordt de leerinhoud iets complexer en wordt de leerinhoud uitgebreid. Dit levert herhaling op, waarbij de nadruk ligt op het realiseren van kwalitatieve normen op een steeds hoger niveau. Kwantitatieve normen zijn in deze opzet niet nodig, zodat studielast en studieduur niet hoeven te worden beschreven en vastgelegd.</p>
	<p>Normen</p> <ol style="list-style-type: none">1. Normen voor studielast en studieduur horen niet thuis in de eindtermen. Je wilt de kwaliteit bewaken van een afgestudeerde startbekwame accountant. Kwaliteit kun je heel goed toetsen door een tentamen of een opdracht. Hoeveel uur hier iemand aan heeft "moeten" besteden is niet relevant. Ook niet hoeveel uren onderwijs er gegeven moet worden. Dit is vooral strijdig met innovaties in de manier van onderwijs, die heel effectief zijn in het bereiken van het gewenste eindniveau.2. Mede door COVID versnelde ontwikkelingen in de AI is onderwijs in korte tijd veel veranderd.

Onderdeel 4 van 5

Paragraaf 3.4

Normering van de eindtermen

Het stellen van normen ten aanzien van studielast en studieduur werkt belemmerend in de steeds veranderende omgeving.

3. Meer mogelijkheid om bijvoorbeeld een minor te kiezen die aansluit bij de interesse van de student, maar wel valt binnen het bredere aspect van de leeruitkomsten. (denk bijvoorbeeld aan een minor financiële criminaliteit). Hiermee wordt de intrinsieke motivatie van de student vergroot en daardoor ook de studeerbaarheid.
4. Neem afscheid van beperkende (uren)normen voor aantal en type opdrachten en van variatie in bedrijfstypen in de praktijkopleiding. Het aantal kantoren dat op die manier aan de eisen van een geïntegreerde beroepsopleidingsplaats kan voldoen, zal daardoor toenemen. Hierdoor ontstaan meer opleidingsplaatsen en worden mogelijk meer al bij de kantoren werkzame medewerkers geïnteresseerd de opleiding tot accountant te volgen.

Kans:

Instroom mogelijkheden naar de post initiële opleiding wordt door het loslaten van studieduur en studielast een heel stuk makkelijker. Het wordt eenvoudiger van studenten om vooraf getoetst te worden op noodzakelijke start kennis naar de post initiële fase.

Belemmering

Wanneer er teveel niveaus zijn benoemd dan wordt de studielast weer onnodig hoog.

Mogelijkheden

Uw overwegingen:

Studielast theoretische opleiding:

- Geen normering voor de studielast,

Het uitgangspunt 'integratie van theorie en praktijk' vraagt om een kanteling van de normering van ECT's

Onderdeel 4 van 5

Paragraaf 3.4

Normering van de eindtermen

- Een minimum ECTS-norm voor gehele accountantsopleiding of een (minimum) ECTS-norm enkel voor de postinitiële fase.

naar leeruitkomsten waaraan zowel op de opleiding als in de praktijk kan worden gewerkt door de student. Het totale aantal studiepunten (of studiebelastingsuren) wordt dus niet verdeeld over theorie en praktijk, maar over de leeruitkomsten. Aan die leeruitkomsten wordt concentrisch gewerkt in zowel de initiële als in de post-initiële fase.

Zoals aangegeven bij concentrisch werken is derhalve geen normering voor studielast per vakgebied nodig.

Veel vakken zijn complementair aan elkaar en gaat het meer om vorming ten aanzien van de Professioneel kritische instelling die je wilt bereiken dan om het vakgebied op zichzelf. Hier verplichte studieduur aan koppelen werkt belemmerend.

Wanneer je de praktijk aan de theorie koppelt is een studieduur van 3 jaar voorgeschreven. De praktijk duurt immers 3 jaar. Binnen deze 3 jaar moeten de kwalitatieve eindtermen kunnen worden afgerond. Een

Onderdeel 4 van 5

Paragraaf 3.4

Normering van de eindtermen

		<p>studieduur of normen ten aanzien van de post initiële fase is daarom niet noodzakelijk of wenselijk. Dit is prima in kwalitatieve normen vorm te geven.</p>
	<p>Studieduur en -last praktijkopleiding:</p> <ul style="list-style-type: none">• Urennorm behouden, al dan niet met een kwalitatieve norm voor vakgebied en type werkzaamheden;• Geen vertaling naar een urennorm, invulling aan NBA/RPO voor driejarige praktijkopleiding;• Geen kwalitatieve norm voor vakgebieden of type werkzaamheden.	<p>Integreer de praktijkopleiding in de theoretische opleiding en kom tot een beroepsopleiding. Zie derhalve ook opmerking bij studielast theoretische opleiding. Neem afscheid van beperkende (uren)normen voor aantal en type opdrachten en van variatie in bedrijfstypen in de praktijkstage. Praktijkuren maken is overigens essentieel voor de startbekwame accountant. Een vertaling van de urennorm naar een kwalitatieve norm heeft hierin de voorkeur. Het aantal kantoren dat op die manier aan de eisen van een geïntegreerde beroepsopleidingsplaats kan voldoen, zal daardoor toenemen. Hierdoor ontstaan meer opleidingsplaatsen en worden mogelijk meer al bij de kantoren werkzame medewerkers geïnteresseerd de opleiding tot accountant te volgen.</p>

Onderdeel 4 van 5

Paragraaf 3.4

Normering van de eindtermen

	<p>Beheersingsniveau theoretische en praktijkopleiding:</p> <p>CEA sluit met haar kwalificaties aan op het raamwerk dat gangbaar is in het hoger onderwijs. Het gaat om beheersing van de competenties op bachelor en/of masterniveau.</p> <p>CEA stelt per oriëntatie toelatingseisen (minimum) voor praktijkopleiding in aansluiting op het beroepsprofiel.</p>	<p>Het verdient de voorkeur om voor het gehele stelsel van opleidingen en de bijbehorende set van leeruitkomsten te werken met heldere niveaubeschrijvingen. Hiervoor zijn verschillende uitwerkingen beschikbaar. Dit helpt om het inhoudelijk beoordelingskader op de verschillende niveaus strak naar te zetten en 'opleidingskolom' consistent te maken door de leeruitkomsten op de diverse beheersingsniveaus te vertalen in passende indicatoren (of beoordelingscriteria) en bijpassende complexiteit van beroepsproducten</p> <p>Het onderscheid tussen theoretische opleidingen en praktijkopleidingen is daarin niet relevant. Ook toelatingseisen voor de praktijkopleiding zijn in dat kader dus niet relevant.</p> <p>Aansluiten op raamwerk dat gangbaar is in het hoger onderwijs is daarbij behulpzaam. De huidige verschillen tussen de accountantsopleiding en andere opleidingen</p>
--	---	--

Onderdeel 4 van 5

Paragraaf 3.4

Normering van de eindtermen

		binnen het domein Finance werken belemmerend. Ook ten aanzien van beoordelen leemtes bij andere instroom.
--	--	---

Onderdeel 5 van 5

Paragraaf 3.5

Aandacht voor (brede en diverse) instroom en doorstroom

Doelstellingen	C. Eindtermen die qua normering zodanig ingestoken zijn dat: <ol style="list-style-type: none">1. brede en diverse instroom (in de postinitiële fase) wordt gefaciliteerd;2. er aandacht is voor doorstroom, inclusief 'herintreders' qua studie.
Uitgangspunt	CEA overweegt een minimum set van competenties te beschrijven op basis waarvan een student aan de postinitiële fase van de theoretische opleiding kan beginnen zonder aanvullende deficiënties (instroomprofiel). Dit maakt voor studenten helder waar minimaal aan moet zijn voldaan en belemmert de student niet in zijn keuze van onderwijsinstelling. Opleidingen kunnen op basis van de minimum set een ontwikkelgesprek houden om te bepalen in hoeverre een student al competenties heeft verworven en waar aanvullende ondersteuning nodig is.
Consultatievragen	<ol style="list-style-type: none">1. Hoe kijkt u aan tegen het beschrijven van een minimum set van competenties benodigd om te kunnen starten in de gehele postinitiële fase van de opleiding (dus het theorie- en praktijkdeel)? Welke uitdagingen ziet u daarbij om dit te realiseren?2. Wat is er volgens u nog meer nodig om een bredere en diverse instroom te faciliteren?
Vanuit welk perspectief beantwoordt u de vragen? (student, werkveld, opleiding)	Post-Bacheloropleiding met oriëntatie 'Accountancy-MKB'
Antwoord	<p>Zie eerdere opmerkingen, met name over concentrisch onderwijs, de integratie van theorie en praktijk en over de opbouw in opleidings- en beheersingsniveaus</p> <ol style="list-style-type: none">1. Een helder instroomprofiel in de post initiële fase dat is opgesteld aan de hand van makkelijk identificeerbare competenties is zeer behulpzaam bij de gewenste brede instroom.2. Uitdagingen zijn met name hoe je deze competenties helder kunt beschrijven zonder al te directief te zijn. Hoe meer in detail, hoe meer je bredere instroom gaat

uitsluiten. Daarnaast hoe ga je ervoor zorgen dat er eenduidigheid bestaat over de bewijslast die deze competenties moeten ondersteunen.

3. De competenties en leeruitkomsten moeten zodanig worden beschreven dat leerweg onafhankelijk toetsen in de vorm van het valideren van relevante praktijkervaring mogelijk wordt.
4. Inzien dat veel studieonderdelen uit het curriculum van accountancy complementair zijn aan onderdelen van andere opleidingen op het gebied van algemene vorming en professioneel kritische instelling, vermogen tot oplossingsgericht denken of analytisch vermogen ontwikkelen.
5. Door te toetsen op kwalitatieve normen is de studieduur zoveel compacter te maken dat de groep herintreders of bredere instroom geen jarenlange studie hoeven 'in' te halen.
6. Een ontwikkeling van een "instaptoets" zou uitkomst kunnen bieden. Leeruitkomsten onderbouwd op concentrische basis kunnen worden getoetst met een instaptoets. Als vertaling van een set van competenties, waarin vaardigheden, analytisch denkvermogen en motivatie worden getoetst. Waarbij de instaptoets niet per definitie getoetst moet worden met een schriftelijk examen. uiteindelijk is het niet in het belang voor de opleider om mensen toe te laten die het niveau niet aankunnen, vertrouw de aanbieders dat ze de inschatting kunnen maken, je geeft ze namelijk geen extra diploma alleen een mogelijkheid om in te stappen. Bij het behalen van de postinitiele diploma is het eindniveau bereikt door diverse toetsingen in alle kernvakken van de accountant in het Post-Bacheloropleiding met oriëntatie 'Accountancy-MKB'
7. Een assessment ondersteund door een schriftelijke onderbouwing van de behaalde competenties kan hiertoe behulpzaam zijn. Iets soortgelijks vindt nu bijvoorbeeld plaats bij het beoordelen van de gelijkstellingsregeling in het kader van de praktijkstage.

Bijlage bij paragraaf 3.3

Zowel in de bachelor op het HBO als in de post bachelor zijn al ontwikkelingen waar te nemen die invulling aan geven aan integratie theorie en praktijk:

- i. Aanbieden van duaal onderwijs aan MBO-ers die een opstart willen maken naar de accountancy, gericht op het behalen van een HBO Associate Degree - diploma. Dit betreft een 2-jarige HBO opleiding. Hier wordt nauw samengewerkt tussen HBO-instellingen en accountantskantoren, waarbij de voor de uitoefening van de taken noodzakelijke kennis op een interactieve en met de praktijk geïntegreerde wijze wordt aangeboden aan de studenten en waarbij de studenten het grootste deel van de tijd werkzaam zijn op het accountantskantoor. Wanneer dit succesvol blijkt te zijn kan dit verder worden uitgerold over de Jaren 1 en 2 van de bacheloropleiding. Stip aan de Horizon sluit hier goed op aan.
In het rapport Stip aan de Horizon wordt voorgesteld de instroom vanuit andere disciplines te bevorderen door minder drempels toe te passen voor zij-instromers. Hierdoor wordt voorkomen dat studenten niet aan de opleiding beginnen omdat er geen omvangrijke en langdurige schakeltrajecten meer hoeven te worden doorlopen om deficiënties weg te werken voordat met de accountantsopleiding kan worden aangevangen. Door het wegnemen van dergelijke drempels wordt het voor zij-instromers aantrekkelijker om met de opleiding te starten en bij een accountantskantoor te gaan werken, waardoor het arbeidspotentieel wordt vergroot. Het idee is dat aan de hand van een entreetoets het startniveau wordt vastgesteld en net als bij de 'reguliere' trainees een plan moet worden gemaakt welke competenties nog moeten worden behaald.
- ii. Praktijkgericht onderwijs in de Jaren 3 en 4 van de bachelor-opleiding, waarbij de studenten zowel meewerken op het accountantskantoor en daar de reguliere werkzaamheden uitvoeren als in groepen in projectvorm werken voor cliënten van de accountantskantoren aan bijvoorbeeld de volgende opdrachten
 - o Opstellen controleplan voor jaarrekeningcontrole en managementletter naar aanleiding beoordeling opzet AO/IB
 - o Procesoptimalisatie
 - o Opstellen financieel plan, rekening houdend met financiële, juridische en fiscale kansen en risico's
 - o Inrichten Management control system en Management information system, bijvoorbeeld aan de hand van een dashboard
- iii. Post HBO opleiding met praktijkgerichte opdrachten, die door de toenemende integratie met de praktijkopleiding tevens kunnen worden ingebracht voor de praktijkopleiding. Dit zijn opdrachten voor cliënten op het gebied van
 - o Risicogericht samenstellen
 - o Strategische analyse gericht op het formuleren van kritische succesfactoren en prestatie-indicatoren vanuit een SWOT-analyse en een advies over veranderingen in koers of in de interne organisatie, met aandacht voor persoonlijkheidspsychologie.
 - o Bedrijfsoverdracht

- ICAIS opdracht gericht op de geautomatiseerde omgeving ter bevordering van de betrouwbaarheid van de gegevensverwerking gericht op managementinformatie.

Door verdere integratie kan de theoretische ondersteuning verder worden geoptimaliseerd voor toepassing in de praktijkstage. Er moet dan nadere invulling komen over de regierol, die bijvoorbeeld bij de stagebureaus kan komen te liggen.